

Topsectorenbeleid – innovatie voor een sterke duurzame economie

Marjolein Demmers

De topsectoren kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan het oplossen van maatschappelijke vraagstukken wereldwijd. Grote bedrijven en het mkb in deze internationaal opererende topsectoren zorgen voor welvaart en werkgelegenheid in Nederland. Met investeringen wil het kabinet het verdienvermogen van deze topsectoren volop benutten en de Nederlandse concurrentiekracht en economie versterken. Bedrijven, onderzoekers en overheid werken met elkaar samen in Topconsortia voor Kennis en Innovatie (TKI). Om exportkansen in de wereldmarkt te benutten moeten ook randvoorwaarden zoals ICT, regeldruk, duurzaamheid en werkgelegenheid voor al deze sectoren goed op orde zijn. Ook hierover maken de topsectoren afspraken, zodat in iedere sector kennis en innovatie omgezet kunnen worden in producten die goed in de markt liggen.

Er zijn naast positieve punten ook een aantal punten voor verbetering te noemen:

- De topsectoren-aanpak is sterk sectoraal gericht en opgezet, vanuit bestaande sterktes in de economie. Dit terwijl vernieuwingen juist vaak intersectoraal van aard zijn en er grote kansen zijn voor de Nederlandse economie op multisectorale thema's (zoals de circulaire economie).
- Het oplossen van maatschappelijke vraagstukken vergt een *purpose driven* benadering, waarbij bestaande kaders worden losgelaten. Dit staat haakt op een benadering van voortborduren op bestaande ontwikkelsporen.
- De topsectoren werken grotendeels vanuit stevige programma's en TKI's. Koplopers vragen juist hele dynamische manieren van kennisontwikkeling waarin snel, met relatief kleine bedragen, nieuwe kennis wordt ontwikkeld door mensen te verbinden uit verschillende sectoren en disciplines. Deze dynamische en intersectorale en interdisciplinaire aanpak ontbreekt nu.
- Voor het versterken van de Nederlandse economie is een *purpose driven*, cross-sectorale dynamische aanpak nodig.

Hieronder worden deze punten verder uitgewerkt.

Toegevoegde waarde

De onderzoek- en innovatieprogramma's van de topsectoren helpen Nederlandse bedrijven om op een effectieve manier te vernieuwen en hun concurrentievermogen te versterken. Het topsectorenbeleid levert daarin volgens de OECD goede resultaten. De huidige topsectoren zijn gekozen vanuit het perspectief dat we in de (vooral traditioneel) sterke sectoren in de Nederlandse economie willen blijven innoveren. Het gaat grotendeels om meerjarige programma's die een breed scala van thema's dekken. Bedrijven die meedoen hebben een lange adem nodig. Punten die volgens OECD kunnen verbeteren zijn; de toegankelijkheid en werkbaarheid van de programma's voor het mkb (naast de subsidies van de MIT-regeling); de segmentering die mogelijk het zicht belemmert op *nieuwe* sterktes voor de toekomst; en de focus op (bestaande) sterke sectoren zonder focus op het betrekken van of distribueren van de ontwikkelde kennis naar andere (kansrijke) sectoren die nog niet zijn aangesloten bij innovatieve kennisontwikkeling. Ook wijst de OECD op het belang van de groei van start-ups, die behoefte hebben aan een vraag gestuurde en meer dynamische aanpak.

Purpose driven innovation

Versterken van de economische pijlers van de Nederlandse economie is niet per definitie hetzelfde als het oplossen van maatschappelijke vraagstukken (wereldwijde behoeften en kansen), ookwel de Grand Challenges genoemd, zoals de Sustainable Development Goals (SDGs) die vorig jaar door de UN zijn vastgesteld.

Het ontwikkelen van innovatie-programma's vanuit 'business-as-usual', de bestaande segmenten in zowel het bedrijfsleven als in de wetenschap, levert wel waardevolle nieuwe samenwerking binnen deze segmenten, maar niet direct *daartussen of daarbuiten*. De specifieke onderwerpen in de programma's zijn gekozen vanuit een veel bredere set van *drivers* dan deze 'maatschappelijke vraagstukken' (bijv. wetenschappelijke trends, technologische ontwikkelingen, commerciële visies). Echter de economie van

vandaag is geen goede voorspeller van een succesvolle economie in de toekomst. De mondiale vraagstukken zullen de economie fundamenteel veranderen, of het nu gaat om de producerende, dienstverlenende of kenniseconomie. Juist voor Nederland biedt het schakelen naar deze economie van 'morgen' gigantische (export)kansen én ook een herstructuringsopgave (verschuivingen in werkgelegenheid, en in de vraag naar kennis en onderwijs). Om hier succesvol op in te spelen is het nodig dat hier meer de focus op wordt gericht, op een vernieuwende, toegankelijke en dynamische manier (en niet alleen per sector en met dominantie van 'invested interests'), en zowel *binnen* de sectoren, als *tussen* de sectoren. Qua focus; vergelijk ons beleid met een R&D campus in China waar >1000 mensen uit wetenschap en bedrijfsleven compleet gericht zijn op innovatie in hernieuwbare energie. Met resultaat.

“Business as a force for good”

De koplopers in de economie hebben een andere visie op innovatie, economische ontwikkeling en waarde-creatie. Zij zoeken naar innovatie en economische kansen waarbij ze in maatschappelijke behoeften voorzien, zodanig dat commercie, sociale én ecologische waarde-creatie elkaar versterken. Denk bijvoorbeeld aan de opkomst van de deel-economie, die uitgaat van het beter benutten van *excess capacity*, gebruik makend van nieuwe lerende platforms, 'smart' technologies, en nieuwe sturingsprincipes (perspectief vanuit de gebruiker).

Of een agrarisch bedrijf dat ketens wil sluiten door innovatieve samenwerking met een stedelijke regio, met nieuwe delivery systems van producent naar consument, terwijl organische reststoffen hoogwaardig worden ingezet door een niche speler in de chemische industrie (m.a.w. een cross-sectoraal business ecosysteem).

Deze innovatieve bedrijven gaan (ook internationaal) sneller, ze werken meer samen in 'ecosystemen', en zoeken naar een succesvol businessmodel op een adaptieve manier, zoveel mogelijk door te leren direct in de praktijk.

Het doel van het topsectorenbeleid is meer succes door focus en samenwerking, omdat “...topsectoren een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan het *oplossen van maatschappelijke vraagstukken wereldwijd*. Grote bedrijven en het mkb in deze internationaal opererende topsectoren zorgen voor welvaart en werkgelegenheid in Nederland. Met investeringen wil het kabinet het verdienvermogen van deze topsectoren volop benutten en de Nederlandse concurrentiekracht en economie versterken.”

Vraag is:

- Wat zijn de succesvolle bedrijven (werkgevers, belastingbetalers, en welvaart brengers) van morgen? Waarin denken we dat Nederlandse economie (mede) bepalend kan worden, internationaal?
- Hoe gaan we met succesvolle innovaties geld verdienen, én in behoeften voorzien, én onze economie toekomstgericht maken, en onze welvaart *behouden* door urgente (en bedreigende) vraagstukken duurzaam op te lossen?

Aanvulling op topsectorenbeleid

- Neem in de doelstelling van elke topsector op dat innovaties moeten bijdragen aan het oplossen van (internationale) maatschappelijke vraagstukken.
- Breid het topsectorenbeleid uit met een cross-sectoraal programma met *purpose driven* onderzoek: Selecteer maatschappelijke vraagstukken waar Nederland vanuit de huidige sterktes over een aantal jaren succesvol wil zijn – en vorm cross-sectorale “inclusive” research & innovation communities (Lab/ campus/ incubator), waarin wetenschappers en ondernemers innovaties gaan ontwikkelen en versnellen, door samenwerking met bestaande ondernemingen en start-ups. Verbindt dit met de financiële sector (scaling) en faciliteer ook vanuit de rol van wetgever (versnellen, barrières wegnemen).
- Zoek internationale samenwerking waar dit meerwaarde kan bieden (UK, Zweden, ...)
- Verschuif geld van generieke R&D steun (plm 3 mrd /jaar) naar specifieke innovaties tbv maatschappelijke vragen.

Illustratief – Topsectoren en cross-sectorale Dutch inventions

Dutch Solutions/inventions:

Illustratief - Selecteren van vraagstukken voor Dutch inventions

Sterktes/potentieel van NL	SDGs			
	#2 Zero hunger	#4 Quality education
.....				
Efficiënte voedsel-productie		Healthy food for all		
Kennis van duurzame landbouw en bodem				
Biodiversiteit				
Circulaire economie				
.....				
Creatieve industrie			Smart learning	
ICT/smart technology				
Deel-economie				
.....				
.....				
.....				